

અનુક્રમણિકા

1. અઝાન અને ઈકામત	4
2. વુઝૂ.....	8
3. નમાઝ.....	12
4. તા'કીબાત	17
5. નમાઝની ફિલોસોફી.....	22
6. નમાઝની મુનાફિયાત.....	28
7. મુસાફરી દરમિયાન નમાઝ.....	32
8. નમાઝની જગ્યા	35
9. નમાઝ માટેનાં વસ્ત્રો.....	38
10. નમાઝનો સમય.....	39
11. રોઝા	42
12. રોઝાના પ્રકારો અને તેની શરતો.....	46
13. રોઝાને બાતિલ કરનારી વસ્તુઓ.....	49
14. મુસાફરીના સમયે રોઝા.....	52
15. સલાતે કસ્ર.....	55
16. મસઅલા.....	58

સબક 1 : અઝાન અને ઈકામત

અઝાન અને ઈકામતની શરતો :

- દરેક મુસલમાન ઉપર પંજગાના વાજિબ નમાઝ પહેલાં અઝાન અને ઈકામત પઢવી મુસ્તહબ છે.
- અઝાન અને ઈકામત ત્યારે જ પઢવી જોઈએ કે જ્યારે નમાઝનો સમય શરુ થઈ ગયો હોય.
- અઝાન અને ઈકામત સાચી અરબી ભાષામાં અને સાચા માપ્રજની સાથે અદા કરવી. અઝાન અને ઈકામત જાણે ગાયન ગાતા હોઈએ તેવી રીતે અવાજ કાઢીને અદા ન કરવી. આવી રીતે તે બાતિલ થઈ જાય છે.
- અઝાન અને ઈકામતનાં વાક્યો વચ્ચે લાંબા લાંબા વકફા કરવા નહીં.
- મુસ્તહબ છે કે જો કોઈ માણસ બીજાને અઝાન અથવા ઈકામત પઢતાં સાંભળે તો તેણે પોતે પણ પઢનારની પાછળ પાછળ ધીમા અવાજમાં અઝાન અને ઈકામત પઢવી.
- મુસ્તહબ છે કે અઝાન પઢતી વખતે મુઅઝિઝને કિબ્લા તરફ મોઢું કરીને ઊભા રહેવું જોઈએ, વુઝૂ કરેલું હોવું જોઈએ, પોતાના કાનો ઉપર બન્ને હાથ મૂકેલા હોવા જોઈએ અને મોટા અવાજે અઝાન કહેવી જોઈએ.

સવાલ : અસગરઅલીએ ફજની નમાઝની અઝાન આપી તે સમયે તે નમાઝના સમયની રાહ જોઈ રહ્યો હતો, તે ઈચ્છતો હતો કે હું પહેલેથી જ અઝાન આપી દઉં કે જેથી જેવો નમાઝનો સમય થાય કે તરત જ હું નમાઝ શરૂ કરી શકું. શું તેની અઝાન સહીદ છે ?

સવાલ : અલી અને મુજતબા અઝાન અને ઈકામત વિષે ચર્ચા કરી રહ્યા હતા. અલી કહેતો હતો કે અઝાન અને ઈકામત મુસ્તહબ છે. મુજતબા કહેતો હતો કે વાજિબ છે. કોણ સાચું ?

સવાલ : હૈદર અને શાહિદ અઝાન અને ઈકામતના તફાવતની ચર્ચા કરી રહ્યા હતા. તેમણે ક્યા ક્યા તફાવત ગણાવ્યા હશે ?

અઝાન

અલ્લાહ સૌથી મોટો છે.

૪ વખત

اللَّهُ أَكْبَرُ

હું ગવાહી આપું છું કે કોઈ ખુદા નથી ૨ વખત

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

અલ્લાહના સિવાય.

હું ગવાહી આપું છું કે મોહંમદ (સ.) ૨ વખત

أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

અલ્લાહના રસૂલ છે.

હું ગવાહી આપું છું કે અલી (અ.) ૨ વખત
અલ્લાહના વલી છે અને રસૂલલ્લાહ
(સ.)ના વસી છે.

أَشْهَدُ أَنَّ عَلِيًّا وَليُّ اللَّهِ وَوَصِيُّ

رَسُولِ اللَّهِ

આગળ વધો નમાઝ તરફ. ૨ વખત

حَتَّى عَلَى الصَّلَاةِ

આગળ વધો કામચાખી તરફ. ૨ વખત

حَتَّى عَلَى الْفَلَاحِ

આગળ વધો સૌથી સારા કાર્ય તરફ. ૨ વખત

حَتَّى عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ

અલ્લાહ સૌથી મોટો છે. ૨ વખત

اللَّهُ أَكْبَرُ

કોઈ ખુદા નથી અલ્લાહના સિવાય. ૨ વખત

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

ઈકામત

અલ્લાહ સૌથી મોટો છે. ૨ વખત

اللَّهُ أَكْبَرُ

હું ગવાહી આપું છું કે કોઈ ખુદા નથી ૨ વખત
અલ્લાહના સિવાય.

أَشْهَدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

હું ગવાહી આપું છું કે મોહંમદ (સ.) ૨ વખત

أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

અલ્લાહના રસૂલ છે .

હું ગવાહી આપું છું કે અલી (અ.) ૨ વખત

أَشْهَدُ أَنَّ عَلِيًّا وَلِيُّ اللَّهِ وَوَصِيُّ

અલ્લાહના વલી છે અને રસૂલલ્લાહ

(સ.)ના વસી છે.

رَسُولِ اللَّهِ

આગળ વધો નમાઝ તરફ.

૨ વખત

حَتَّى عَلَى الصَّلَاةِ

આગળ વધો કામચાખી તરફ.

૨ વખત

حَتَّى عَلَى الْفَلَاحِ

આગળ વધો સૌથી સારા કાર્ય તરફ.

૨ વખત

حَتَّى عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ

નમાઝ શરૂ થઈ ચૂકી છે.

૨ વખત

قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ

અલ્લાહ સૌથી મોટો છે.

૨ વખત

اللَّهُ أَكْبَرُ

કોઈ ખુદા નથી અલ્લાહના સિવાય.

૧ વખત

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

સબક 2 : વુઝૂ

વુઝૂ આપણને રૂહાની રીતે પાક કરવાની એક ખાસ રીત છે.

વુઝૂ આ પ્રમાણે થાય છે :

- ચહેરો ધોવો.
- હાથ ધોવા. (પહેલાં જમણો હાથ, પછી ડાબો હાથ)
- માથાનો મસ્હ કરવો.
- બન્ને પગના મસ્હ કરવા. (પહેલાં જમણા પગનો, પછી ડાબા પગનો)

વુઝૂ આ પ્રમાણેનાં કાર્યો માટે વાજિબ છે :

- નમાઝ માટે.
- હજ અને ઉમરા દરમિયાન ખાના-એ-કા'બાના સાત તવાફ માટે.
- અલ્લાહના નામ અને કુરઆનના અક્ષરોને અડકવા માટે.

વુઝૂ આ પ્રમાણેનાં કાર્યો માટે મુસ્તહબ છે :

- સૂઈ જવા માટે.

- ઈમામવાડામાં દાખલ થવા માટે.
- ગુરુસો આવે ત્યારે.
- રસૂલલ્લાહ (સ.) અને અઈમ્મા (અ.)ના રોઝામાં દાખલ થવા માટે. દા.ત., મશહદ-ઈરાન, જન્નતુલ બકી-મદીના, નજફ-ઈરાક, વગેરે. આ બધા રોઝાઓમાં દાખલ થવા માટે વુઝૂ કરવું મુસ્તહબ છે.

નિયત : હું વુઝૂ કરું છું.....માટે.....કુર્બતન ઈલલ્લાહ.

પાણી આ પ્રમાણે હોવું જોઈએ :

- તાહિર એટલે કે પાક. ખાલિસ એટલે કે અમિશ્રિત. એમાં કોઈ વસ્તુ ભેળવેલી ન હોવી જોઈએ.
- મુબાહ એટલે કે માલિકની રજા લઈને મેળવેલું પાણી હોવું જોઈએ.
- વુઝૂ કરવા માટે તથા અન્ય ઉપયોગ માટે પૂરતું પાણી હોવું જોઈએ.

વુઝૂ કરતાં પહેલાં શરીરનાં બધાં અંગો પાક હોવાં જોઈએ.

તરતીબ એટલે કે ક્રમવાર અને મુવાલાત એટલે કે વિધન કે વકફો કર્યા વગર વુઝૂ કરવું જોઈએ.

વુઝૂની ક્રમબદ્ધ સમજૂતી :

1. સુન્નત કાર્યો :

- હાથ ધોવા.
- કુલ્લી કરવી.
- નાકમાં પાણી નાખવું.

જો તમે આ કાર્યો કરશો તો તમને સવાબ મળશે, પરંતુ જો તમે આ કાર્યો નહીં કરો તો પણ વુઝૂ સહીલ છે.

2. વાજિબ કાર્યો :

- નિયત કરવી.
- ચહેરો ધોવો.
- હાથ ધોવા.
- માથાનો મસ્લ કરવો.
- પગના મસ્લ કરવા.

આ કાર્યો કરવાં જરૂરી છે. જો તમે આ કાર્યો નહીં કરો તો વુઝૂ બાતિલ થઈ જશે.

વાજિબ કાર્યોનું વર્ણન :

સૌથી પહેલાં તમારા જમણા હાથમાં પાણી લો અને તેને તમારા કપાળ ઉપર વાળ ઊગવાની જગ્યાએ ઢોળો, પછી તમારા હાથ વડે ત્યાંથી લઈને દાઢી સુધી ધોઈ નાખો. આવું કરતી વખતે તમારા અંગૂઠા અને વચલી આંગળીને પહોળા કરીને જેટલો ચહેરો સમાય તેટલો ચહેરો ધોવો.

- તમારો ચહેરો એક વખત ધોવો વાજિબ છે.
- તમારા ચહેરાને બે વાર ધોવો મુસ્તહબ છે.
- અને તેને ત્રણ અથવા વધુ વાર ધોવો હરામ છે.

તમારા ચહેરાને અને હાથોને ઉપરથી નીચે સુધી ધોવા જરૂરી છે. તમે નીચેથી ઉપર સુધી ધોશો તો વુઝૂ બાતિલ થઈ જશે.

પછી તમે તમારા હાથોને કોણીથી લઈને આંગળીઓના ટેરવા સુધી પહેલાં ડાબા હાથ વડે જમણા હાથને, અને પછી જમણા હાથ વડે ડાબા હાથને ધોવો. કોણીનો કોઈ પણ ભાગ રહી ન જાય માટે કોણી કરતાં થોડે ઉપરથી પાણી રેડવાનું શરૂ કરો.

- હાથોને એક વાર ધોવા વાજિબ છે.
- હાથોને બે વાર ધોવા મુસ્તહબ છે.
- અને તેમને ત્રણ અથવા વધારે વાર ધોવા હરામ છે.

સબક 3 : નમાઝ

1. નિયત : હું નમાઝ પઢું છું.....સ્કાત.....ની વાજિબ અથવા સુન્નત કુર્બાન ઈલલાહ

2. તકબીરતુલ ઓહરામ : **اَللّٰهُ اَكْبَرُ**

3. કયામ :

(1) સૂરએ ફાતેહા :

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ﴿١﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ ﴿٢﴾

الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ﴿٣﴾

مَا لِكْ یَوْمِ الدِّیْنِ ﴿٤﴾

اِیَّاكَ نَعْبُدُ وَاِیَّاكَ نَسْتَعِیْنُ ﴿٥﴾

اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِیْمَ ﴿٦﴾

صِرَاطَ الَّذِیْنَ اَنْعَمْتَ عَلَیْهِمْ ﴿٧﴾

غَیْرِ الْمَغْضُوْبِ عَلَیْهِمْ وَلَا الضَّالِّیْنَ ﴿٨﴾

(2) સૂરએ ઈબ્રાહીમ :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

اللَّهُ الصَّمَدُ

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

4. કયામ મુત્તસિલ બરુકૂઅ :

બે ઘડી ચૂપચાપ ઊભા રહેવું જેને કયામ મુત્તસિલ બરુકૂઅ કહેવાય છે.

اللَّهُ أَكْبَرُ

5. રુકૂઅમાં :

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ ત્રણ વખત પઢવું.

6. રુકૂઅ પછીનો કયામ :

سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حِيدَهُ
اللَّهُ أَكْبَرُ

7. સજ્ઞા માં :

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ ત્રણ વખત પઢવું.

8. કબીદમાં :

اللَّهُ أَكْبَرُ
أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّي وَأَتُوبُ إِلَيْهِ
اللَّهُ أَكْبَرُ

9. સજ્ઞા માં :

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ ત્રણ વખત પઢવું.

10. કબીદમાં :

اللَّهُ أَكْبَرُ

11. બીજી રકાત માટે ઊભા થતાં થતાં :

بِحَوْلِ اللَّهِ وَقُوَّتِهِ أَقُومُوا وَقْعُدُوا

12. બીજી રકાતમાં સૂરએ ફાતેહા અને સૂરએ ઇખલાસની તિલાવત પછી **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહી

દુઆએ કુનૂત પઢવું.

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ
لَنَا وَارْحَمْنَا، وَعَافِنَا وَأَعْفُ عَنَّا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ

شَيْءٍ قَدِيرٌ

અથવા

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

રુકૂઅ, કયામ, સજ્દા, કઊદ, સજ્દા, કઊદ બિલકુલ પહેલી રકાતની જેમ બજાવી લાવવા.

બીજી રકાતની અંદર જો નમાઝ બે રકાતની હોય તો બીજી રકાતમાં તશાહહુદ અને સલામ બન્ને પઢી લો.

13. તસ્બીહાતે અર્બઆ :

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ

14. તશ્લુદ :

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
 وَرَسُولُهُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ
 إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ
 عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

15. તશ્લુદ પછીની ત્રણ સલામ :

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ،
 السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ،
 السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

સબક 4 : તા'કીબાત

તા'કીબાત એટલે નમાઝ પછી પઢવામાં આવતી દુઆ અથવા તસ્બીહ.

મુસ્તહબ છે કે આ ત્રણ ઝિક્ર વડે અલ્લાહની તસ્બીહ કરવામાં આવે. ત્રણેય ઝિક્ર આ પ્રમાણે છે.

اَللّٰهُ اَكْبَرُ

અલ્લાહ સૌથી મોટો છે.

૩૪ વખત

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ

બધી પ્રશંસા અલ્લાહની છે.

૩૩ વખત

سُبْحَانَ اللّٰهِ

પાક છે અલ્લાહ.

૩૩ વખત

આ તસ્બીહને તસ્બીહે ફાતેમા ઝહરા કહેવામાં આવે છે કારણ કે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ આ તસ્બીહ જનાબે ફાતેમા ઝહરા (સ.)ને શીખવી છે.

તા'કીબાતમાં ઘણી દુઆઓ છે. તમારે કોશિશ કરવી કે દરેક વાજિબ નમાઝ પછીની તા'કીબાતમાં પઢવાની દુઆ મોઢે કરી લો.

ઝોહરૈનની વાજિબ નમાઝ પછીની તા'કીબાત :

મૌલા અલી (અ.)થી રિવાયત છે કે રસૂલલ્લાહ (સ.) નીચેની દુઆ પઢતા હતા :

ઝોહરની તા'કીબાત :

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ، الْحَمْدُ
لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ، وَعَزَائِمَ
مَغْفِرَتِكَ، وَالْغَنِيْمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ، وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ، اللَّهُمَّ لَا تَدْعُ لِي
ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ، وَلَا هَمًّا إِلَّا فَرَجْتَهُ، وَلَا سُقْمًا إِلَّا شَفَيْتَهُ، وَلَا عَيْبًا
إِلَّا سَتَرْتَهُ، وَلَا رِزْقًا إِلَّا بَسَطْتَهُ، وَلَا خَوْفًا إِلَّا أَمَنْتَهُ، وَلَا سُوءًا إِلَّا
صَرَفْتَهُ، وَلَا حَاجَةً هِيَ لَكَ رِضًا وَلِي فِيهَا صَلَاحٌ إِلَّا قَضَيْتَهَا، يَا
أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ أَمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ

(અઝીમ અને હલીમ અલ્લાહ સિવાય કોઈ ખુદા નથી. રબ્બે અર્શે બરીના સિવાય કોઈ ઈલાહી નથી. હમ્દ આલમીનના પાલનહાર અલ્લાહના માટે જ છે. યા અલ્લાહ ! તું તારાથી રહમતના વસીલાઓ અને યકીની (ખરેખરી) મગફરતનો સવાલ કરું છું, દરેક નેકીથી હિસ્સો મેળવવા અને દરેક ગુનાહથી બચાવનો તલબગાર છું. યા અલ્લાહ ! મારા ઉપર ગુનાહોનો બોજો ન નાખ, પરંતુ એ જેને તું બક્ષી દે. કોઈ ગમ ન આપ, પરંતુ એ જે તું દૂર કરી દે. બીમારી ન આપ, પરંતુ એ જેનાથી શિક્ષા અતા કરે. એબ ન લગાવ, પરંતુ એ જેને તું છુપાવી રાખે. રોજી ન આપ, પરંતુ

એ કે જેમાં બરકત અતા કરે. ખોફ ન હોય, પરંતુ એ કે જેનાથી તું અમન (શાંતિ) અતા કરે.
બુરાઈ ન આવે, પરંતુ એ જેને તું હટાવી દે. કોઈ હાજત ન હોય, પરંતુ એ જેને તું પૂરી કરે અને
તેમાં તારી રચા અને મારી બહેતરી (મલાઈ) હોય. અય બધાથી વધારે રહમ કરવાવાળા ! આવું

જ કર, અય તમામ દુનિયાઓના પરવરદિગાર !)

અસ્રની તા'કીબાત :

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ،
ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، وَأَسْأَلُهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيَّ تَوْبَةً عَبْدٍ ذَلِيلٍ خَاضِعٍ
فَقِيرٍ بَائِسٍ مُسْكِينٍ مُسْتَكِينٍ مُسْتَجِيرٍ، لَا يَمْلِكُ لِنَفْسِهِ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا
وَلَا مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نَشُورًا. اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ،
وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ، وَمِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ، وَمِنْ صَلَوةٍ لَا تَرْفَعُ، وَمِنْ دُعَاءٍ
لَا يُسْمَعُ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْيُسْرَ بَعْدَ الْعُسْرِ، وَالْفَرَجَ بَعْدَ الْكَرْبِ،
وَالرَّخَاءَ بَعْدَ الشَّدَّةِ، اللَّهُمَّ مَا بَيْنَا مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ،
أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ.

(એ અલ્લાહથી બક્ષિસ ચાહું છું કે જેના સિવાય કોઈ ખુદા નથી. તે જીવતો અને કાયમ છે. મોટો, રહમ કરવાવાળો, મહેરબાન, જલાલતવાળો અને પ્રતિષ્ઠાવાળો છે. હું તેનાથી સવાલ કરું છું કે તે એના વિનમ્ર, કમજોર, મોહતાજ, મુસીબતમાં ફસાયેલા, મિસ્કીન, બિયારા, પનાહ ચાહનારા બંદાની તોબા કબૂલ કરે કે જે પોતાના નફા અને નુકસાનનો માલિક નથી કે ન પોતાના મોત, હયાત અને આખેરત પર તે કાબૂ રાખે છે. યા અલ્લાહ ! હું અસંતોષી નફ્સ, ખોફ ન રાખનાર દિલ, નફો ન આપવાવાળું ઈલ્મ, કબૂલ ન થવાવાળી અને ન સાંભળનારી દુઆથી તારી પનાહ ચાહું છું. યા અલ્લાહ ! હું તારાથી સવાલ કરું છું કે મને મુશ્કેલી પછી આસાની, દુઃખ પછી સુખ અને તંગીના પછી વિશાળતા આપ. યા અલ્લાહ ! અમારી પાસે જે નેઅમતો છે તે તારા તરફથી છે. તારા સિવાય કોઈ ખુદા નથી. હું તારાથી બક્ષિસ ચાહું છું અને તારી હુઝૂરમાં તોબા કરું છું.)

ઝિયારત :

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ
السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ
السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَدِيجَةَ الْكُبْرَى

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَسَنَ الْمُجْتَبَى

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ الْحُسَيْنِ وَعَلَى التَّسْعَةِ الْمَعْصُومِينَ مِنْ

ذُرِّيَّتِكَ، عَلِيِّ ابْنِ الْحُسَيْنِ، وَمُحَمَّدِ ابْنِ عَلِيٍّ، وَجَعْفَرِ ابْنِ مُحَمَّدٍ، وَمُوسَى ابْنِ

جَعْفَرٍ، وَعَلِيِّ ابْنِ مُوسَى، وَمُحَمَّدِ ابْنِ عَلِيٍّ، وَعَلِيِّ ابْنِ مُحَمَّدٍ، وَالْحَسَنِ ابْنِ عَلِيٍّ،

وَالْحُجَّةِ ابْنِ الْحَسَنِ عَجَّلَ اللَّهُ فَرَجَهُ، وَسَهَّلَ اللَّهُ مَخْرَجَهُ وَظَهْرَهُ

وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

સબક 5 : નમાઝની ફિલોસોફી

ઈબાદતમાં સૌથી વધારે મહત્વની વસ્તુ નમાઝ છે.

નમાઝ પઢવી એટલે અલ્લાહ પ્રત્યેના આપણા સમર્પણને વ્યક્ત કરવું અને તે છે ખાલિક અને અબ્દ વચ્ચેની વાતચીતનો વસીલો.

મૌલા અલી (અ.)એ નમાઝ વિષે ફરમાવ્યું છે કે, “જાણી લો કે તમારાં બધાં કાર્યો તમારી નમાઝ પ્રમાણે હશે.”

આ કોલ મુબારક ઉપરથી આપણને જાણવા મળે છે કે જો આપણી નમાઝ કબૂલ થઈ જાય તો આપણી બીજી બધી નેકીઓ કબૂલ થઈ જશે અને જો આપણી નમાઝ કબૂલ નહીં થાય તો આપણી અન્ય નેકીઓ પણ કબૂલ થવાની નથી.

નમાઝ નમાઝીના જીવનમાં ઘણી સારી અસર કરે છે.

નમાઝ માણસના નફ્સને શિક્ષી દૂર રાખે છે અને જ્યારે દિલથી નમાઝ પઢવામાં આવે તો નૈતિક બીમારીઓ પણ દૂર થઈ જાય છે. દા.ત., કુફ્ર, નિફાક (આડંબર), તકબ્બુર (અહંકાર), બેઈમાની, વગેરે.

- સમયસર નમાઝ પઢવાથી માણસ શિષ્ટાચારી બને છે અને તેની અંદર સમયસૂચકતા આવે છે. નમાઝ લોકોના જીવનમાં મક્સદ પેદા કરે છે અને સ્થિરતા લાવે છે.
- ચિંતાના સમયે નમાઝ શાંતિ આપે છે કે જેથી માણસ બધી ચિંતાઓ છોડીને પોતાનું માથું અલ્લાહના દરવાજે નમાવીને હિંમત પામી શકે છે.
- રસૂલલ્લાહ (સ.) હઝરત બિલાલને ફરમાવતા કે જેઓ મુઅજ્જિન હતા, “અય બિલાલ ! મને આરામ પહોંચાડો.” તેનો અર્થ એ હતો કે હવે અઝાન આપો અને લોકોને નમાઝ માટે બોલાવો.

નમાઝ વડે પાકીઝગી અને સંપન્નતા મળે છે. નમાઝ પઢીને માણસ પોતાની રૂહ અને અલ્લાહ વચ્ચેની ગેબી હકીકતો જાણે છે. નમાઝથી સંબંધ ધરાવતાં બીજાં બધાં કાર્યો ઉપર નમાઝ એક વિશેષ અસર છોડે છે.

આ જ કારણે આપણે નમાઝ સાથે સંબંધ ધરાવતી અને નમાઝની અંદર અદા કરવામાં આવતી બાબતો ઉપર નજર કરીશું અને દરેક બાબત પાછળ રહેલી ફિલોસોફીનો અભ્યાસ કરીશું. આવી રીતે આપણને ખબર પડી જશે કે નમાઝ આપણે જે રીતથી પઢીએ છીએ તે શા માટે પઢીએ છીએ.

નમાઝની રૂઢ :

નમાઝ પોતાના શબ્દો વડે, હલનચલન વડે, સજ્દાઓ વડે, રુકૂઓ વડે અને દુઆઓ વડે માણસને પોતાનું વ્યક્તિત્વ નવેસરથી ઘડવાનો મોકો આપે છે.

નમાઝના ઝિક્ર અને તેના પાછળ રહેલી ફિલોસોફીને સારી રીતે સમજીને પઢેલી નમાઝ જાણે એક રૂહાની મુસાફરી છે. મોમિન માટે એક મેઅરાજ છે.

તેની બીજી બાજુ વિધિવત્ નમાઝ પઢવી અને તેમાં ધ્યાન ન આપવું તે જાણે કે રૂહ વગરનું મડદું છે.

નમાઝને સમજવાની અને એકાગ્રતાથી પઢવાની કોશિશ કરતી વખતે એવી જગ્યા પસંદ કરવી વધારે યોગ્ય છે કે જે સાદાઈવાળી, શાંત અને ખાનગી જગ્યાએ હોય કે જ્યાં ધ્યાનભંગ ન થાય.

નમાઝ રમતગમત નથી કે આપણે તેને જેમ તેમ ઉતાવળથી પઢી લઈએ. નમાઝની અંદર શિસ્ત સૌથી વધારે મહત્વની છે.

યાદ રાખો જો આપણે આ ખજાનાથી ફાયદો ઉઠાવવો હોય તો પછી આપણે આપણા અમલ પાછળ મહેનત કરવાની તૈયારી રાખવી પડશે.

નોંધ : એ એક ઘણી મહત્વની બાબત છે કે નમાઝ પઢી લીધા પછી આપણે હઝરત બીબી ફાતેમા ઝહરા (સ.)ની તસ્બીહ પઢીએ.

નમાઝની અંદર બેદરકારી :

અમે વારંવાર કહ્યું છે તેમ, નમાઝ ઈસ્લામમાં કેન્દ્રનું મહત્વ ધરાવે છે. તેને પઢવી વાજિબ છે અને તે ન પઢવાનું કોઈ બહાનું સ્વીકાર્ય નથી.

હકીકતમાં તો જો કોઈ માણસ એટલો બીમાર હોય કે જો ઊભો રહીને નમાઝ ન પઢી શકતો હોય તો તેણે બેઠાં બેઠાં નમાઝ પઢવી જોઈએ અને જો એ પણ શક્ય ન હોય તો આવી રીતે સૂતાં સૂતાં નમાઝ પઢવી જોઈએ કે જેની જમણી બાજુ કિબ્લો હોય અને તેણે પોતાના માથા અને આંખો વડે નમાઝ પઢવી જોઈએ.

રસૂલલ્લાહ (સ.)ની હદીસ છે કે, “અલ્લાહ એવા માણસ પાસેથી બધી બરકતો લઈ લે છે કે જે નમાઝ નથી પઢતો અથવા નમાઝ પઢવામાં બેદરકારી કરે છે. તે ઘણી ખરાબ સ્થિતિમાં મૃત્યુ પામશે અને બરઝખમાં તેના પર અઝાબ થશે અને ક્યામતના દિવસે તેને ઘણી મુશ્કેલીઓ પડશે.”

એક અન્ય હદીસમાં રસૂલલ્લાહ (સ.) ફરમાવે છે કે, “જે કોઈ પોતાની નમાઝને મહત્વ ન આપે એ મારી ઉમ્મતમાંથી નથી.”

એક મુસલમાને પોતાની નમાઝ સતત સુધારતા રહેવી જોઈએ. આપણે આપણી નમાઝ ત્યારે ન પઢવી જોઈએ કે જ્યારે ઘેનમાં હોઈએ અથવા આપણે થાકેલા હોઈએ અને તેના બદલે આપણે થોડા સમય માટે રોકાઈ જવું જોઈએ કે જ્યાં સુધી આપણું મન નમાઝમાં ધ્યાન આપવા માટે પાછું તાજું ન થઈ જાય.

છેવટે આપણે આપણા માઅસૂમીન (અ.)ની નમાઝ વિષે વિચારી લઈએ, તેઓ તેમના રબની મુલાકાત માટે કેવી રીતે તૈયારી કરતા હતા.

- મૌલા અલી (અ.) નો ચહેરો વુઝૂ કરતી વખતે અલ્લાહના ખોફથી પીળો પડી જતો હતો અને તેઓ ફરમાવતા હતા કે, “મારા માટે અલ્લાહને તેનો ભરોસો પાછો આપવાનો સમય આવી ગયો છે.”

સબક 6 : નમાઝની મુનાફિયાત

નમાઝની મુનાફિયાત એ વસ્તુને કહેવાય છે કે જે નમાઝને બાતિલ કરી દે છે.

બાર વસ્તુઓ એવી છે કે જે તમારી નમાઝને બાતિલ કરી દે છે. જો તેમાંથી કોઈ પણ એક થઈ જાય તો તમારે નમાઝ ફરીથી પઢવી પડશે.

મુનાફિયાતે નમાઝ આ પ્રમાણે છે :

- ફજ્જ અથવા મગરિબની નમાઝમાં શક અથવા તો અન્ય કોઈ નમાઝની પહેલી બે રકાતમાં શક.
- નમાઝના વાજિબ રુકનમાં વધારો કે ઘટાડો.
- ખાવું અથવા પીવું.
- જાણી જોઈને બોલવું.
- સૂરએ હમ્દ પછી આમીન કહેવું.
- હસવું.
- મુકદ્દમાતુસ્સલાત ઉપર અમલ ન કરવો. (કિબ્લો, વુજૂ, નિયત, જગ્યા, સમય અને કપડાં)

- વુઝૂને બાતિલ કરનારી વસ્તુઓ.
- કિબ્લાથી ઊલટા ફરી જવું.
- એવું હલનચલન કરવું કે જે નમાઝનો ભાગ ન હોય.
- દુન્યવી બાબતો માટે રડવું.
- જાણી જોઈને હાથ બાંધી દેવા.

કેટલીક મુનાફ્ફયાતની સમજૂતી :

- વુઝૂને બાતિલ કરનારી વસ્તુઓ :

આ વસ્તુઓ જાણી જોઈને કરી હોય કે અજાણ્યે કરી હોય તો કોઈ ફેર પડતો નથી. નમાઝ બાતિલ થઈ જ જાય છે.

- કિબ્લાથી ઊલટા ફરી જવું :

જો જાણી જોઈને કિબ્લાથી ઊલટા ફરી જવામાં આવે તો કોઈ પણ પરિસ્થિતિમાં નમાઝ બાતિલ છે. જો અજાણતામાં આવું થઈ જાય અને નમાઝ પૂરી કરી લીધા પછી તમને યાદ આવે તો તેની કોઈ કઝા નથી.

- જાણી જોઈને બોલવું :

જો એક અક્ષરવાળો શબ્દ પણ જાણી જોઈને ઉચ્ચારવામાં આવે તો નમાઝ બાતિલ થઈ જાય છે. ગળું સાફ કરવાથી નમાઝ બાતિલ થતી નથી. જો કોઈ ચાલુ નમાઝમાં નમાઝીને ‘અસ્સલામો અલૈકુમ’ કહે તો નમાઝીએ પાછું એને એ જ વાક્ય ‘અસ્સલામો અલૈકુમ’ જવાબમાં કહેવું જોઈએ, ‘વ અલૈકોમુસ્સલામ’ નહીં.

- જાણી જોઈને હસવું :

જો તમને હસવું આવે, પરંતુ તેને તમે બળજબરીપૂર્વક રોકી લો એટલે સુધી કે તમારો ચહેરો લાલ થઈ જાય તો તમારે નમાઝ ફરીથી પઢવી જોઈએ.

- એવાં કાર્યો કરવાં કે જે નમાઝનો ભાગ ન હોય :

કોઈ પણ એવું કાર્ય કે જે નમાઝનું સ્વરૂપ બદલી નાખે અને જાણી જોઈને કરવામાં આવે કે અજાણતામાં તો તે નમાઝને બાતિલ કરી દે છે પરંતુ હાથ હલાવવાથી અથવા કોઈને હાથનો ઈશારો કરીને કંઈ સૂચન કરવાથી નમાઝ બાતિલ થતી નથી.

દિલ અને દિમાગથી નમાઝ પઢવી જોઈએ.

સવાલ 1 : સાજેદા નમાઝ પઢી રહી હતી, પણ તેના વિચારોમાં છૂટી ગયેલી નોકરી ફરી રહી હતી. વિચારી વિચારીને સાજેદા એટલી દુઃખી થઈ ગઈ કે તે રડવા લાગી. શું આવું કરવાથી તેની નમાઝ બાતિલ થઈ ગઈ ? શા માટે ?

સવાલ 2 : ઝહરાને સલામ પઢતાં પઢતાં યાદ આવ્યું કે તેની દીકરીએ તેના ઉપર પેશાબ કર્યો હતો ત્યાર પછી તેણે કપડાં તો બદલી નાખેલાં, પરંતુ તેના પગને પાક કરવાનું ભૂલી ગઈ હતી. શું તેણે ફરીથી નમાઝ પઢવી પડશે ? શા માટે ?

સબક 7 : મુસાફરી દરમિયાન નમાઝ

પોતાની વાજિબ નમાઝને કઝા કરવી ગુનાહે કબીરા છે.

એક માણસ કે જે મરી રહ્યો હોય, પરંતુ ભાનમાં હોય તેના ઉપર પણ, જેવી રીતે શક્ય હોય તેવી રીતે, નમાઝ પઢવી વાજિબ છે.

મુસાફરી દરમિયાન પછી તે મુસાફરી એરોપ્લેન વડે હોય, ગાડી વડે હોય કે રેલગાડી વડે હોય ત્યારે પણ જો મુસાફરને એવી ખબર હોય કે મંઝિલ ઉપર પહોંચશે ત્યારે તેની નમાઝ કઝા થઈ જશે, તો માણસ ઉપર વાજિબ નમાઝ પઢવી જરૂરી થઈ જાય છે.

મુસાફરી દરમિયાન નમાઝ પઢવાની રીત :

- વુઝૂ કરો અને વુઝૂ કરવું શક્ય ન હોય તો તયમ્મુમ કરો.
- કિબ્લાની દિશા જાણો. હોકાયંત્ર વડે અથવા કોઈ જાણકાર માણસથી.
- કિબ્લા તરફ મોઢું કરીને નિયત કરો અને પછી તકબીરતુલ એહરામ કહો. જો નમાઝ શરૂ કરી દીધા પછી ગાડી, રેલગાડી કે એરોપ્લેન દિશા બદલી નાખે તો તમારે દિશા બદલવાની જરૂર નથી.

મુસાફરી દરમિયાન નમાઝ પઢવાની શરતો :

- જો શક્ય હોય તો ઊભા ઊભા પઢો.
- જો તે શક્ય ન હોય તો બેસીને પઢો.
- જો તે પણ શક્ય ન હોય તો રુકૂઅ, સજ્દા અને નમાઝની બીજી ક્રિયાઓ આંખના ઈશારાથી બજાવી લાવો.

યાદ રાખો :

1. નમાઝ પઢવા માટે શરીર અને કપડાં પાક હોવાં જોઈએ. જો આ બન્નેમાંથી કોઈ પણ એક વસ્તુ પર નજસત લાગી જાય અને જો તમારા માટે કપડાં બદલી લેવાં શક્ય હોય અથવા શરીરને પાક કરી લેવું શક્ય હોય તો તેવું કરી લેવું જોઈએ.

2. જો તમારા માટે કપડાં બદલવાનું અથવા શરીરને પાક કરવું શક્ય ન હોય તો પણ નમાઝ પઢી લો અને પાછળથી તેની કઝા પણ પઢી લો.

વાજિબ નમાઝ એટલી મહત્વની છે કે તેને કોઈ પણ સંજોગોમાં છોડવી જોઈએ નહીં.

સવાલ 1 : તમે મુસાફરીએ જઈ રહ્યા છો. એરોપ્લેનમાં બેઠા છો અને તમારે નમાઝ પઢવી છે. તમે કેવી રીતે નમાઝ પઢશો ? રિસર્ચ કરીને સમજાવો.

સવાલ 2 : તમે મુસાફરીમાં છો અને તમારે નમાઝ પઢવી છે. તમારાં કપડાં અને શરીર પાક નથી. (કારણ કે તમે પાયખાનામાં જઈને આવ્યા છો અને ત્યાં પાણી નહોતું.) તમારી પાસે પાક થવા માટે સુવિધા નથી અને નમાઝનો સમય કઝા થઈ રહ્યો છે. હવે તમે શું કરશો ? રિસર્ચ કરીને સમજાવો.

સબક 8 : નમાઝની જગ્યા

નમાઝ માટેની જગ્યાની સાત શરતો છે :

1. જ્યાં નમાઝ પઢવામાં આવે તે જગ્યા મુબાહ હોવી જોઈએ, ગરબી ન હોવી જોઈએ.
2. નમાઝની જગ્યા અસ્થિર ન હોવી જોઈએ. દા.ત., સમુદ્રના કિનારે રેતીના ઢગલામાં.
3. એવી જગ્યાએ નમાઝ ન પઢી શકાય કે જ્યાં નમાઝ વ્યવસ્થિત રીતે પૂરી કરી શકાતી ન હોય અથવા તો જ્યાં જીવનું જોખમ હોય. દા.ત., ટ્રાફિકથી ખીચોખીચ ભરેલા રસ્તા ઉપર.
4. નમાઝની જગ્યા એવી હોવી જોઈએ કે જ્યાં વ્યવસ્થિત રીતે ક્યામ, રુકૂઅ અને સજ્દા અદા કરી શકાય.
5. સજ્દાની જગ્યા પાક હોવી જોઈએ.
6. સ્ત્રીઓએ પુરૂષની પાછળ ઊભા રહીને નમાઝ પઢવી જોઈએ.
7. એ જગ્યા કે જ્યાં આપણે સજ્દા માટે માથું ટેકવીએ તે આપણા પગના અંગૂઠાથી ચાર આંગળ કરતાં ઊંચી કે નીચી ન હોવી જોઈએ.

નમાઝને મરિજદમાં પઢવા ઉપર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે.

ફઝીલતની દ્રષ્ટિએ મસ્જિદોનો ક્રમ આ પ્રમાણે છે :

1. મસ્જિદુલ હરામ :

ખાના-એ-કા'બાના ફરતાં આવેલી મસ્જિદ. અહીં નમાઝ પઢવી તેનો સવાબ અન્ય જગ્યાએ નમાઝ પઢવાના સવાબ કરતાં ૧,૦૦,૦૦૦ ગણો વધારે છે.

2. મસ્જિદુન્નબી :

અહીં નમાઝ પઢવાનો સવાબ અન્ય જગ્યાએ નમાઝ પઢવાના સવાબ કરતાં ૧૦,૦૦૦ ગણો વધારે છે.

3. મસ્જિદે કૂફા અને બૈતુલ મુકદ્દસ :

અહીં નમાઝ પઢવાનો સવાબ અન્ય જગ્યાએ નમાઝ પઢવાના સવાબ કરતાં ૧,૦૦૦ ગણો વધારે છે.

સ્ત્રીઓ માટે વધારે સારું એ છે કે એવી જગ્યાએ નમાઝ પઢે કે જ્યાં તેઓ નામહેરમથી સુરક્ષિત રહે. તે જગ્યા તેમનું ઘર છે કે મસ્જિદ છે તે પોતે નિર્ણય કરે.

રસૂલલ્લાહ (સ.) એ ફરમાવ્યું છે કે, “જો મસ્જિદની અવગણના કરવામાં આવશે અને ત્યાં કોઈ નમાઝ પઢવા નહીં જતું હોય તો તે અલ્લાહ સામે ફરિયાદ કરશે.”

સવાલ 1 : હસન પોતાના મિત્રના ત્યાં એક રાત માટે ગયો. સવારે તેણે ફજની નમાઝ ન પઢી કારણ કે સૂતાં પહેલાં તે તેના મિત્રથી નમાઝ પઢવાની રજા માગવાનું ભૂલી ગયો હતો. શું તેનો નિર્ણય યોગ્ય હતો ? શા માટે ?

સવાલ 2 : હુસૈનની નાની બહેનની નેપ્પી (nappy)માંથી થોડો પેશાબ નીકળી જવાથી તેના નમાઝના કમરાની જાજમ નજિસ થઈ ગઈ. હુસૈન મગરિબની નમાઝ પઢવા આવ્યો તો જાજમ સૂકાઈ ગઈ હતી, નજાસત સૂકાઈ ગઈ હતી તે જગ્યાએ પોતાની મોહર મૂકી નમાઝ પઢી લીધી. આ નમાઝ સહીહ છે ? શા માટે ?

સબક 9 : નમાઝ માટેનાં વસ્ત્રો

નમાઝ પઢતી વખતે કેવાં વસ્ત્રો હોવાં જોઈએ તેની શરતો આ પ્રમાણે છે :

- વસ્ત્રો તાહિર એટલે કે પાક હોવાં જોઈએ, મુબાહ હોવાં જોઈએ.
- મરેલા જાનવરના ચામડાનાં ન હોવાં જોઈએ.
- શુધ્ધ કે અશુધ્ધ સોનાનાં ન હોવાં જોઈએ. (ફક્ત પુરુષો માટે)
- શુધ્ધ રેશમનાં ન હોવાં જોઈએ. (પુરુષો માટે)

સવાલ 1 : તમારો મિત્ર અબ્બાસ તમને મળવા પહેલી વાર આવ્યો છે. નમાઝનો સમય થઈ ચૂક્યો છે અને તે તમારા કમરાના એક ખૂણામાં નમાઝ પઢવાનું શરૂ કરી દે છે. તે પોતાની રેશમની ટાઈ અને સોનાની ચેન પહેરીને નમાઝ પઢે છે. શું એની નમાઝ બાતિલ છે ? ત્રણ કારણો બતાવો.

સવાલ 2 : ઉપરોક્ત સવાલની અંદર જો તમને મળવા આવનાર તમારો મિત્ર ન હોય પરંતુ તમારી બહેન સાબેરા હોય અને તેણે પણ સોનાની ચેન અને રેશમની ટાઈ પહેરેલી હોય તો શું તેની નમાઝ બાતિલ હતી ? શા માટે ?

સબક 10 : નમાઝનો સમય

દરરોજની વાજિબ નમાઝના સમય :

નમાઝના સમયની સમજૂતી :

ચૌદમી જૂનના દિવસે નમાઝના સમય સૂર્યોદય અને સૂર્યાસ્તના આધારે સહેલાઈથી સમજી શકાય છે.

દા.ત., ચૌદમી જૂનના સમય આ પ્રમાણે છે.

ફજ્ર	સૂર્યોદય	ઝોહર	મગરિબ
૪:૩૭	૫:૫૨	૧૨:૪૧	૭:૪૨

1. સુબહ (ફજ્રની નમાઝ) : આ નમાઝનો સમય સુબહે સાદિકથી શરૂ થાય છે અને સૂર્યોદય ઉપર ખતમ થાય છે.

ચૌદમી જૂને સુબહે સાદિકનો સમય ૪:૩૭ કલાકનો છે. સૂર્યોદયનો સમય ૫:૫૨ છે જેના પછી સુબહની નમાઝ કઝા થઈ જાય છે.

2. ઝોહર (બપોરની નમાઝ) : તેનો સમય બપોરના સમયથી શરૂ થઈને મગરિબની નમાઝ પહેલાં ચાર રકાત અસરની નમાઝ પઢવાનો બાકી રહે ત્યાં સુધી રહે છે.

ચૌદમી જૂને ઝોહરની નમાઝનો સમય ૧૨:૪૧ થી શરૂ થઈને ૭:૨૮ સુધીનો રહેશે. ચૌદ મિનિટ અસરની નમાઝ માટે બાદ કરવામાં આવી છે.

3. અસ્ર (બપોર પછીની નમાઝ) : તેનો સમય ઝોહરની નમાઝની ચાર રકાત પઢી શકાય તેના પછીથી લઈને મગરિબની નમાઝ સુધી રહે છે.

ચૌદમી જૂને અસ્રની નમાઝનો સમય ૧૨:૫૫ થી ૭:૪૨નો રહે છે.

4. મગરિબ (સાંજની નમાઝ) : તેનો સમય સૂર્યાસ્ત પછી શરૂ થઈને, મધ્યરાત્રી પહેલાં ઈશાની ચાર રકાત નમાઝ પઢવાનો સમય બાકી રહે ત્યાં સુધી રહે છે.

ચૌદમી જૂને મગરિબનો સમય ૭:૪૨ થી લઈને રાતના ૧૨:૨૭ સુધી રહેશે.

ઈશા (રાતની નમાઝ) : તેનો સમય મગરિબની નમાઝ પછી ત્રણ રકાત નમાઝ પઢવાનો સમય વીતી ગયા પછી શરૂ થાય છે અને મધ્યરાત્રીએ પૂરો થાય છે. મધ્યરાત્રિનો સમય ઝોહરના સમયથી ૧૨ કલાક પૂરા થાય ત્યારે થાય છે.

ચૌદમી જૂને ઈશાનો સમય ૭:૫૫ થી લઈને મધ્યરાત્રીના સમય ૧૨:૪૧ સુધી રહે છે.

સવાલ 1 : હસને મગરિબની નમાઝ શરૂ કરી દીધી જ્યારે તેને યકીન થઈ ગયું કે મગરિબની નમાઝનો સમય થઈ ગયો છે, પરંતુ નમાઝની અધવચ્ચે તેને શક થવા લાગ્યો કે નમાઝનો સમય થઈ ગયો હશે કે નહીં ? શું તેની નમાઝ સહીદ છે ?

સવાલ 2 : નાઝનીને પોતાની ઝોહરની નમાઝ ત્યારે શરૂ કરી દીધી કે જ્યારે તેને યકીન થઈ ગયું કે ઝોહરની નમાઝનો સમય થઈ ગયો છે. નમાઝની અધવચ્ચે તેને ખબર પડી કે નમાઝનો સમય હજુ શરૂ નથી થયો. શું તેની નમાઝ બાતિલ છે ? શા માટે ?

સબક 11 : રોઝા

રોઝાનું મહત્વ :

ઈસ્લામી વર્ષમાં માહે રમઝાન સૌથી વધારે મહત્વ ધરાવતો મહિનો છે. આ મહિનો પોતાની સાથે બધી સામાજિક, નૈતિક અને રૂહાની બરકતો લઈને આવે છે.

એક દુઆમાં આ મહિનાનું આવું મહત્વ બતાવવામાં આવ્યું છે :

“યા અલ્લાહ ! આ માહે રમઝાન છે કે જેમાં તેં કુરઆનને નાઝિલ કર્યું, લોકોની હિદાયત માટે અને હક અને બાતિલ વચ્ચે એક સ્પષ્ટ નિશાની તરીકે. આ રોઝાનો મહિનો છે, ઈબાદતોનો મહિનો છે, તોબાનો મહિનો છે અને ઈસ્તિગફારનો મહિનો છે. આ મહિનો મગફરત અને રહેમતનો છે. આ મહિનામાં ‘શબે કદ્ર’ છે કે જે ૧,૦૦૦ મહિના કરતાં બહેતર છે. યા અલ્લાહ ! મોહંમદ વ આલે મોહંમદ (સ.) ઉપર દુરુદ મોકલ અને મને તારી ઈબાદત માટે અને તારી કિતાબની તિલાવત માટે બાકી રાખ.”

ઉપરનાં વાક્યોથી સાબિત થાય છે કે આ મહિનાની બરકતોમાં કુરઆન, શબે કદ્ર, તોબા અને મગફરતનો સમાવેશ થાય છે.

ઈસ્લામી અકીદા પ્રમાણે દરેક કાર્ય સારું હોય કે ખોટું તેનો આ મહિનામાં વધારે બદલો મળે છે.

- સદકો આપવો દરેક સમયે નેકી છે, પરંતુ તેનો સવાબ આ મહિનામાં વધારે છે.
- અન્યાય દરેક સમયે ખોટું કાર્ય છે, પરંતુ આ મહિનામાં તેનો ગુનો વધારે છે.
- કુરઆનની તિલાવત આખા વર્ષ દરમિયાન કરતા રહેવી સારી વસ્તુ છે, પરંતુ માહે રમઝાનમાં તેનું મહત્વ વધી જાય છે.

જ્યારે માહે રમઝાનનું આગમન થતું તો હઝરત ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન (અ.) આવી રીતે દુઆ માગતા હતા :

“યા અલ્લાહ ! અમને આ મહિનામાં રોઝા રાખવામાં મદદ કર, અમારા હાથ પગને તને નારાજ કરે એવાં કાર્યો કરવાથી રોકી દે અને તેમના વડે તારી રોઝા પ્રાપ્ત થાય તેવાં કાર્યો કરાવ એવી રીતે કે અમે નિર્થક વાતો તરફ કાન ન ધરીએ અને જે તારી યાદ ભૂલાવી દે તેવી વસ્તુને અમારી આંખો ન જુએ, અમારા હાથ વડે હરામ કાર્યો ન થાય અને અમારા પગ હરામ વસ્તુઓ તરફ આગળ ન વધે.”

રસૂલુલ્લાહ (સ.)એ જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહને ફરમાવ્યું, “અય જાબિર ! આ રમઝાન મુબારક છે. જે કોઈ આની અંદર દિવસમાં રોઝો રાખે અને રાત્રે ઊભા રહીને અલ્લાહનો ઝિક્ર કરે, પોતાની

ભૂખ અને વાણી ઉપર કાબૂ મેળવે તો તેના ગુનાની, જેમ જેમ આ મુબારક મહિનો વીતતો જશે તેમ તેમ, તેની મગફરત થતી જશે.”

જાબિરે કહ્યું, “યા રસૂલલ્લાહ (સ.) ! આ તો કેટલી સુંદર નસીહત છે !”

તો રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું, “અને કેટલી મહત્વની શરતો છે !”

માહે રમઝાનનું મહત્વ :

- જો આપણે આ મહિનામાં ઇસ્તિગ્ફાર કરીએ તો અલ્લાહ આપણી મગફરત કરે છે.
- પૂરું કુરઆને મજીદ આ મહિનામાં રસૂલલ્લાહ (સ.) ઉપર નાઝિલ થયું હતું.
- માહે રમઝાન ઇસ્લામી વર્ષમાં સૌથી વધારે મહત્વ ધરાવતો મહિનો છે.
- આ મહિનામાં આપણી દુઆઓ જલ્દી કબૂલ થઈ જાય છે.
- આ મહિનામાં ‘શબે કદ્ર’ આવે છે કે જે ૧,૦૦૦ મહિના કરતાં બહેતર છે.

રોઝા શા માટે રાખવાના હોય છે ?

- રોઝા વાજિબ છે.
- રોઝાના કારણે આપણે હરામ કાર્યો કરવાથી નફ્સ ઉપર કાબૂ મેળવી શકીએ છીએ.
- રોઝા રાખવાથી આપણા બધાની અંદર આપસમાં અને પાડોશીઓ વચ્ચે એકતા વધે છે.

- આપણને ભૂખ લાગે ત્યારે જ એહસાસ થાય કે ગરીબ લોકો કે જેઓ દરરોજ પોતાના માટે ભોજનની વ્યવસ્થા કરી શકતા નથી તેમને કેટલી તકલીફ થતી હશે. આવી રીતે રોઝા આપણને ગરીબોને મદદ કરવા પ્રેરિત કરે છે.

રસૂલભલાહ (સ.)એ આપણને નસીહત કરી છે કે, “આપણે એટલું જ ખાવું જોઈએ કે જેટલું ખાવાથી આપણી ભૂખ મટી જાય, તેનાથી વધારે નહીં.”

સબક 12 : રોઝાના પ્રકારો અને તેની શરતો

વાજિબ રોઝા :

- માહે રમઝાનના રોઝા.
- માહે રમઝાનના કઝા રોઝા.
- કફ્ફારાના કારણે વાજિબ થઈ ચૂકેલા રોઝા.
- પિતા ગુજરી જાય તે પછી તેમના સૌથી મોટા દીકરા ઉપર વાજિબ થતા તેમના કઝા રોઝા.
- જાણી જોઈને ન રખયેલા અથવા ન રાખેલા રોઝા.

આખા વર્ષ દરમિયાન દરરોજ રોઝા રાખવા મુસ્તહબ છે, એ દિવસો સિવાય કે જેમાં રોઝા રાખવા હરામ હોય. કેટલાક હરામ રોઝા નીચે મુજબ છે.

હરામ રોઝા :

- ઈદુલ ફિત્ર.
- ઈદુલ હજ્જ (અઝહા).
- બીમારીના સમયમાં રોઝા રાખવા.

મકરૂલ રોઝા :

- ૧૦મી મોહર્રમ (આશુરાના દિવસે) રોઝો રાખવો મકરૂલ છે.

સુન્નત રોઝા :

- રજબ અને શાબાનના બધા અથવા તો વધુમાં વધુ દિવસોમાં અથવા તો કોઈ પણ એક દિવસે રોઝો રાખવો સુન્નત છે.
- ૧૮મી ઝિલ્હજ, ઈદિ ગદીરના દિવસે.
- ૨૪મી ઝિલ્હજ, ઈદિ મુબાહિલાના દિવસે.
- ૨૭મી રજબ, શબે મેઅરાજના દિવસે.

રોઝાની શરતો :

- સમજદારી.
- ઈસ્લામી એટલે કે મુસલમાન અને શરીઅત પર અમલ કરનાર જ રોઝા રાખી શકે છે.
- જેને રોઝા રાખવાથી બીમાર થવાનો ભય ન હોય તે રોઝો રાખી શકે.
- જે મુસાફર ન હોય તે રોઝો રાખી શકે.

સૌમ એટલે કે રોઝો. રોઝો એક ઈબાદત છે. તેનો મક્સદ અલ્લાહની કુર્બત મેળવવા હરામ વસ્તુઓથી દૂર રહેવું તે છે.

રોઝામાં સૌથી મહત્વની વસ્તુ નિયત છે. તેને ઉચ્ચારવાની જરૂર નથી, પરંતુ એ બાબત ધ્યાનમાં રાખવી જરૂરી છે કે આપણે શા માટે રોઝો રાખી રહ્યા છીએ અને તે બાબત છે 'કુર્બતન ઈલ્લાહ'ની.

રોઝાની શરૂઆત સુબહની નમાઝના સમયથી થાય છે. આ સમયને સુબહે સાદિક અથવા ફજ્ર કહેવામાં આવે છે.

રોઝો મગરિબના સમયે પૂરો થાય છે. મગરિબનો સમય સૂર્યાસ્તના સમયની થોડી મિનિટ પછી થાય છે.

સબક 13 : રોઝાને બાતિલ કરનારી વસ્તુઓ

એ વસ્તુઓ કે જે રોઝાને બાતિલ કરે છે અથવા મકરૂલ કરે છે.

એ વસ્તુઓ કે જે જાણી જોઈને કરવાથી રોઝો બાતિલ થઈ જાય છે.

- ખાવા પીવાથી.
- અલ્લાહ, રસૂલ (સ.) અથવા આલે રસૂલ વિષે ખોટી વાતો કરવાથી.
- ગળા સુધી ધૂળ પહોંચી જવાથી.

રોઝાની હાલતમાં જે વસ્તુ મકરૂલ છે.

- દાંત તોડવા અથવા તો એવું કાર્ય કરવું કે જેથી દાંતમાંથી લોહી નીકળે.
- ભીના ટૂથબ્રશ વડે મોઢામાં જરૂર વગર પાણી અથવા મોઢું સાફ કરવાની દવા નાખવી.

ઉપરોક્ત વસ્તુઓ કરવાથી રોઝો બાતિલ થતો નથી, પરંતુ તેને ન કરે તો વધારે સારું છે.

એવા લોકો કે જેમને રોઝામાંથી બાકાત રાખવામાં આવ્યા છે. આવા લોકો બે પ્રકારના છે :

- એવા લોકો કે જે રોઝો રાખતા નથી અને તેમના ઉપર રોઝા કઝા પાણ થયા નથી.

- એવા લોકો કે જે માહે રમઝાનના પૂરા થઈ ગયા પછી કઝા રોઝા રાખવાના છે.

કફ્ફારો :

માહે રમઝાનના દિવસોમાં ખાવું અથવા પીવું અથવા જાણી જોઈને કારણ વગર એવાં કાર્યો કરવાં કે જે રોઝાને બાતિલ કરી દે એ ગુનાહે કબીરા છે. જે પણ જાણી જોઈને રોઝાને છોડી દે તેના ઉપર કઝા અને કફ્ફારા બન્ને વાજિબ થઈ જાય છે.

દરેક રોઝાનો કફ્ફારો આ પ્રમાણે છે :

- એક ગુલામને આઝાદ કરવો અથવા
- ૬૦ દિવસ સુધી રોઝા રાખવા અથવા
- ૬૦ ગરીબ લોકોને જમાડવા અથવા તો દરેકને એક મુદ્ આપવું એટલે કે દરેકને કોઈ પણ પ્રકારનું ૩/૪ કિલો (પોણો કિલો) અનાજ આપવું.

૧ મુદ્નો અર્થ ૩/૪ કિલો જવ, જુવાર, વગેરે અનાજ થાય છે.

જો તમે બે મહિના સુધી રોઝા રાખીને કફ્ફારો અદા કરવાનું વિચારો તો તમારે સળંગ ૩૧ દિવસ રોઝા રાખવા પડશે અને તે પછી બાકીના ૨૯ રોઝા તમારી સુવિધા પ્રમાણે પૂરા કરી શકો છો.

જો કોઈ માણસ હરામ કાર્ય કરવા રોઝો તોડી નાખે. દા.ત., શરાબ પીવા અથવા અલ્લાહ, રસૂલ (સ.) અને માઅસૂમીન (અ.) વિષે જુઠ્ઠું બોલીને, તો તેને ત્રણેય કફરારા એક સાથે આપવા પડશે.

સબક 14 : મુસાફરીના સમયે રોઝા

1. તમે તમારા શહેરની હદ છોડી દો એટલે તમારો રોઝો તૂટી જશે.
2. એવી કોઈ પણ જગ્યાએ કે જ્યાં તમે કસ્ર નમાઝ પઢવાના છો ત્યાં તમે રોઝો ન રાખો.
જો તમે એવી જગ્યાએ મુસાફરી કરીને આવ્યા છો કે જ્યાં તમે દસ દિવસ કરતાં ઓછા રોકાવાના છો તો તમારી ચાર રકાતવાળી નમાઝોની તમે કસ્ર કરશો અને તમે રોઝો નહીં રાખો. તમે કઝા રોઝા પાછળથી રાખશો.
3. એવા લોકો કે જેમનું કામ મુસાફરી કરવાનું છે. દા.ત., એરોપ્લેનનો પાયલોટ હોય, એરોપ્લેનના સ્ટાફવાળા હોય, ગાડીના ડ્રાયવર હોય અથવા તો તે માણસ કે જે ગુનાના કાર્ય માટે મુસાફરી કરી રહ્યો છે તો એવા લોકોને મુસાફરી દરમિયાન પણ રોઝો રાખવો પડશે અને તેમની નમાઝ પણ કસ્ર થશે નહીં.
4. જો તમે તમારા શહેરથી ઝોહર પછી મુસાફરી કરો તો તમે રોઝો પૂરો કરશો, પરંતુ જો તમે મુસાફરીની શરૂઆત ઝોહર પહેલાં કરી દો તો તમે રોઝો રાખી શકો નહીં.
5. જે માણસને આ વાતની ખબર ન હોય કે મુસાફરી દરમિયાન રોઝો રાખી શકાય કે નહીં અને તે રોઝા દરમિયાન આ વાતને જાણી લે તો તેનો રોઝો બાતિલ છે, પરંતુ જો તેને આ વાત સૂર્યાસ્ત સુધી ખબર ન પડે તો તેનો રોઝો સહીલ છે.

નિમ્નલિખિત મામલાને સમજીને વિસ્તૃત જવાબ આપો :

સવાલ 1 : લુકમાન પોતાની પત્ની રેહાના, પોતાની માતા સકીના, તેમની દીકરી આમેના અને દીકરા હસન સાથે રહે છે. તેની નોકરી અઠવાડિયામાં ત્રણ વાર મુસાફરી કરવાની છે. તે માહે રમઝાનમાં રોઝો નથી રાખતો.

- શું તેને ફિક્કલે મુજબ મુસાફરી કહી શકાય ?
- જો તે મુસાફર નથી તો શું તેને રોઝાની કઝા અદા કરવી પડશે કે પછી કફ્ફારો આપવો પડશે ?

સવાલ 2 : આમેના અગિયાર વર્ષની છે. તેની પરીક્ષા માહે રમઝાનની સાતમી તારીખે છે. રોઝામાં તે સારી રીતે અભ્યાસ કરી શકતી નથી એટલે તે માહે રમઝાનની ૮મી તારીખથી રોઝા રાખવાનું શરૂ કરશે.

- શું આ રોઝા ન રાખવાનું જાઈઝ કારણ છે ?
- શું તેણે કઝા અદા કરવો પડશે કે કફ્ફારો આપવો પડશે ?

સવાલ 3 : હસન સોળ વર્ષનો છે. તેને તાવ આવતો હતો એટલે તેણે થોડા રોઝા છોડી દીધા. તેણે વહેલામાં વહેલા રોઝાની કઝા અદા કરવી હતી, માટે તેણે ઈદના દિવસે રોઝો રાખી દીધો.

- શું તેનો રોઝો સહીહ છે ?

- વર્ષના બીજા કયા દિવસોમાં રોઝા રાખવા હરામ છે ?

સવાલ 4 : સકીના સમજી કે હજુ ફજનો સમય નથી થયો એટલે તેણે એક ગ્લાસ દૂધ પી લીધું.

તેને પાછળથી ખબર પડી કે દૂધ પીધું તે સમયે ફજ થઈ ચૂકી હતી.

- શું તેને કફ્ફારો આપવો પડશે કે રોઝાની કઝા અદા કરવી પડશે ?

સવાલ 5 : એક ગેરમુસ્લિમ કે જે હમણાં હમણાં ઈમાન લઈ આવ્યો. શું તેને ઈમાન લાવતા

પહેલાંના બધા રોઝાની કઝા અદા કરવી પડશે ?

સબક 15 : સલાતે કસ્ર

નમાઝે કસ્રની સાત શરતો છે :

1. મુસાફરીનું અંતર : જો પૂરી મુસાફરીનું અંતર ૨૫ માઈલ (૪૦.૩૨ કિલોમીટર) હોય અથવા તેના કરતાં વધારે હોય તો મુસાફરે તેની નમાઝ કસ્ર કરવાની રહેશે.

2. હદ્દે તરખ્ખુસ (શહેરની હદ્દો) : મુસાફર પોતાના ગામ અથવા શહેરની હદ્દો છોડી દે ત્યારે તેને પોતાની નમાઝ કસ્ર કરવાની રહેશે.

3. નિયત : મુસાફરી શરૂ કર્યા પહેલાં ૨૫ માઈલ અથવા તેના કરતાં વધારે અંતર કાપવાની નિયત હોવી જોઈએ.

4. મુસાફરીનો હેતુ : મુસાફરી ન તો પોતે હરામ હોવી જોઈએ કે ન તો મુસાફરીનો હેતુ હરામ હોવો જોઈએ.

5. રોકાવાની મુદત : અન્ય જગ્યાએ રોકાવાની નિયત દસ દિવસ કરતાં ઓછી હોવી જોઈએ. દસ દિવસ આવી રીતે ગણવામાં આવે છે. પહેલા દિવસની ફજથી દસમા દિવસની ફજ સુધી અથવા પહેલા દિવસની ઝોહરથી અગિયારમા દિવસની ઝોહર સુધી.

6. મંઝિલ : મુસાફરીની મંઝિલ એવી જગ્યા ન હોવી જોઈએ કે જેને મુસાફરે વતન બનાવેલી હોય.

7. વારંવારની મુસાફરી : મુસાફરી, મુસાફરના વ્યવસાયથી સંબંધિત વારંવાર થતી રાખેતા મુજબની મુસાફરી ન હોવી જોઈએ.

જ્યારે તમે મુસાફરી કરો તો ઝોહર, અસ્ર અને ઈશાની રકાત ચારના બદલે બે થઈ જાય છે, બાકી નમાઝોની રકાત એટલીને એટલી રહે છે.

સવાલ 1 : આમેના પોતાની ઝોહર અને અસ્રની નમાઝ પઢવાનું ભૂલી ગઈ અને બીજા શહેરમાં પહોંચીને રાતના સમયે તેને તે વાત યાદ આવી. હવે તે બન્ને નમાઝની કઝા પૂરી પઢશે કે કસ્ર પઢશે ? શા માટે ?

સવાલ 2 : હમીદાને ખબર નથી કે તે શહેરમાં છે કે શહેરની બહાર. તે પૂરી નમાઝ પઢશે કે કસ્ર નમાઝ પઢશે ? શા માટે ?

સવાલ 3 : કેપ્ટન હુસૈન એક પાયલોટ છે કે જે આખી દુનિયામાં એરોપ્લેનમાં મુસાફરી કરતો જ રહે છે. તેને મુસાફરી દરમિયાન પૂરી નમાઝ પઢવી પડે કે કસ્ર ? શા માટે ?

સબક 16 : મસઅલાઓ

સવાલ 1 : આપણે એરોપ્લેનની અંદર વાજિબ નમાઝ કેવી રીતે પઢવાની ? ખાસ કરીને જ્યારે આપણને કિબ્લાની દિશાની ખબર રહેતી નથી કારણ કે એરોપ્લેન દિશા બદલતું રહે છે ?

જવાબ : જ્યાં સુધી કિબ્લાનો સવાલ છે, તેની દિશા કેપ્ટન અથવા એર હોસ્ટેસોને પૂછીને જાણી શકાય કારણ કે તેમના જવાબ સામાન્ય રીતે સહીહ હોય છે અને આપણને યકીન અપાવી દે છે.

સવાલ 2 : આપણે ટ્રેનમાં નમાઝ કેવી રીતે પઢવાની ? શું કોઈ વસ્તુ ઉપર સજ્દો કરવો જરૂરી છે કે પછી ફક્ત ગરદન ઝુકાવી દેવી કાફી છે ?

જવાબ : જ્યાં શક્ય હોય ત્યાં હંમેશની રીતે નમાઝ પઢવી વાજિબ છે, માટે આપણે નમાઝના દરેક તબક્કામાં કિબ્લા તરફ મોઢું કરીને નમાઝ પઢવી જોઈએ. જો તે શક્ય ન હોય તો ફક્ત ‘તકબીરતુલ એહરામ’ કહેતી વખતે કિબ્લા તરફ મોઢું કરીને ઊભા રહેવું જોઈએ.

જો તે પણ શક્ય ન હોય તો કિબ્લા તરફ મોઢું કરવાની શરત લાગું પડતી નથી. આવી જ રીતે જો શક્ય હોય તો રુકૂઅ અને સજ્દા હંમેશની જેમ કરવા, પરંતુ જો શક્ય ન હોય તો રુકૂઅ અને સજ્દા માટે કમ્મર સાથે ગરદન ઝુકાવી દેવી કાફી છે.

સજ્જા માટે માથું એ જગ્યાએ મૂકવું જોઈએ કે જે જગ્યાએ સજ્જો કરવો જાઈએ છે અને જો આવું કરવામાં સજ્જાની જગ્યાને ઉપાડીને માથે અડાડવી પડે તો તે પણ કરવું. જો કમ્મર સાથે ગરદન ઝુકાવવી શક્ય ન હોય તો ફક્ત ગરદન વડે ઈશારો કરવો જોઈએ. (રુકૂઅ માટે અડધા સુધી અને સજ્જા માટે પૂરી ગરદન ઝુકાવવી.)

સવાલ 3 : જે માણસ રમઝાનના મહિનામાં રોઝો રાખીને ઝોહરની નમાઝ પછી મુસાફરી કરે તો તેના માટે શું ફતવો છે ?

જવાબ : તેણે રોઝો પૂરો કરવો જોઈએ અને તેના માટે રોઝાની કઝા નથી.

સવાલ 4 : જો હું માથાને પાણીમાં ડૂબાડું અને સાવચેતી રાખું કે આવી રીતે પાણી મારા પેટ સુધી ન પહોંચી જાય તો શું રોઝો સહીદ છે ?

જવાબ : હા, તમે આવું કરી શકો છો, જો કે આવું કરવું મક્રૂહ છે.

સવાલ 5 : રોઝો રાખતી વખતે શું હું પાણીને ગળાના નીચે ઉતાર્યા વગર કાંગળા કરી શકું ?

જવાબ : હા, તમે આવું કરી શકો છો, પરંતુ જો તમારી નિયત પોતાને ઠંડક પહોંચાડવાની હોય અને આવું કરવામાં ભૂલથી પાણી પેટમાં ચાલી ગયું હોય તો તમારા ઉપર કઝા વાજીબ છે. તેમ છતાં જો તમે અજાણ્યામાં પાણી ગળી જાઓ તો તમારા ઉપર કોઈ કઝા વાજીબ નથી.

સવાલ 6 : મને ખબર નથી કે આવતી કાલે રમઝાન મહિનાનો પહેલો રોઝો છે કે નહીં. તેમ છતાંય હું રોઝો રાખવા માગું છું તો મારે શું કરવું જોઈએ ?

જવાબ : તમારે શાબાન મહિનાના રોઝાની નિયતથી રોઝો રાખવો જોઈએ, પરંતુ જો દિવસ દરમિયાન એલાન થઈ જાય કે આ રમઝાન મહિનાનો પહેલો રોઝો છે તો તમારે નિયત સુધારી લેવી જોઈએ અને તમારો રોઝો સહીલ છે.

સવાલ 7 : દમની બીમારી માટે મોઢામાં જે પંપ લેવામાં આવે છે. શું તેનાથી રોઝો બાતિલ થઈ જાય છે ?

જવાબ : જો પંપમાંથી દવા સીધી શ્વાસ નળીમાં જતી હોય અને અન્નનળીમાં ન જાય તો રોઝો બાતિલ થતો નથી.

સવાલ 8 : મેં મિત્રોથી સાંભળ્યું છે કે સુન્નત રોઝામાં જો કોઈ આપણને જમવાની દાવત આપે તો રોઝો તોડી નાખવો જોઈએ. શું આવું કરવું યોગ્ય છે ?

જવાબ : જો રોઝો વાજિબ નથી અને જો કોઈએ તમને દાવત આપી છે તો દાવત કબૂલ કરવી અને રોઝો તોડી નાખવો મુસ્તહબ છે.

સવાલ 9 : જો હાથ ઉપર શાહી લાગી હોય તો શું એ વુઝૂ કે ગુસ્લ કરવામાં અવરોધ છે ?

જવાબ : જો તે શાહીનું એવું પડ બની જતું હોય કે જે ચામડી સુધી પાણીને જવા માટે અવરોધ બને તો તે પડને કાઢી નાખવું જોઈએ અને જો શંકા હોય કે પડ બને છે કે નહીં તો શાહીને કાઢી નાખવી જોઈએ, પરંતુ જો યકીન હોય કે પડ નથી બનતું તો વુઝૂ અને ગુસ્લ સહીલ છે.

સવાલ 10 : શું ચામડી પર લાગેલું ક્રીમ ચામડી સુધી પાણીને પહોંચવામાં અવરોધ છે ? શું વુઝૂ અને ગુસ્લ પહેલાં તેને કાઢી નાખવું જોઈએ ?

જવાબ : દેખીતી રીતે ક્રીમની અસર ચામડી ઉપર ફક્ત ભેજના સ્વરૂપમાં દેખાય છે એટલે તેને અવરોધ ન ગણી શકાય.

સવાલ 11 : કેટલીક સ્ત્રીઓ શણગાર માટે પોતાના નખ વધારે છે. કેટલીક વાર નખ તૂટી જાય છે એટલે તેમના ઉપર એક કવર મૂકવું પડે છે, જે નખ સુધી પાણીને પહોંચવામાં અવરોધરૂપ હોય છે. શું તેનો ઉપયોગ વુઝૂ અને ગુસ્લમાં જાઈઝ છે ? તે કવરની સાથે વુઝૂ અને ગુસ્લ કેવી રીતે કરી શકાય ?

જવાબ : તે કવરની સાથે વુઝૂ અને ગુસ્લ સહીલ નથી, માટે તેને કાઢી નાખવું જરૂરી છે અને એ કવરને મૂકવા પાછળનો આશય યોગ્ય નથી.